

יונתן בן עוזיאל

אונקלוס

הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו  
 אִינְשָׁא (א) מִיַּד גְּבֵר רִישָׁד יַת  
 אִינְשָׁא (א) מִיַּד גְּבֵר רִישָׁד יַת  
 (א) אִנְשָׁא (ב) אִתְּבַע (ב) יַת  
 (א) אִנְשָׁא (ב) דִּישָׁד.

רש"י

מיד הכורג במחיר ואין עדים אני אדרוש: מיד איש אחיו. שכול אורכז לו כאלח וכרג שוגג אני  
 אדרוש אם לא יגלה ויבסק על עונו לימחל שאף השוגג לריך כפרה ואם אין עדים לחייבו גלות  
 וכול אינו נכנע הקצ"ח דורש ממנו: כמו שדרשו רבותינו והאלכים אלה לידו במסכת מכות

תורה שבעל פה

ואן ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וגו',  
 אך להביא את החונק עצמו, יכול  
 כשאל, ת"ל אך, יכול כחנניה מישאל ועזרי,  
 ת"ל אך: (ביר ליד)

בגורם ובקריים להמביאם, והאחרונים חקרו במקור הדבר דמנ"ל להרמב"ם שאם הרגו גואל הדם אינו נהרג, הר"ז  
 רק בישראל נאמר, ולפי המבואר לפנינו י"ל המקור מהפס' שהביא דגואל הדם נהרג בכל אדם מקרא שלפנינו דנאמר  
 לבינ ואף שחלקו גבי כ"ג שלא בהתראה דחייב לשונג גמור דפסוק, י"ל דזה רק מסיחת ב"ד אבל בהרגו גואל הדם  
 להרוצח בשגגה פסוק דזה הוי ג"כ בכלל את דמכם לנפשותיכם אדרוש, וי"ל הפ' דהביא הפס' מקרא זה דמיויר  
 בכ"ג, ראה דברין זה של רוצח בשגגה, דמי לדין כ"ג בכה"ג, ואולי ס"ל דקרא זה בישראל נמי מיויר כמיש בזה  
 לקמן פסוק ו. ואמ"ל. ועי' בהנהגות לפעריז מיד איש אחיו כ"ו, כלומר הודיע דין גואל הדם בשוגג זהו מיד איש  
 אחיו ע"י איש שהוא אחיו של נרצח. וראי' מזה כמיש, וכיכ בצרחים ועי' רש"י כאן.

[וא] יכול כשאל, שהפ"ל עצמו על חרבו שלא יתעללו בו הפלשתים ת"ל אך, יכול כחנניה כ"ו שהפילו א"ע  
 לכבשן אש ת"ל אך. החונק עצמו, נקט החונק את עצמו אע"פ שלא יצא ממנו דם, ורש"י, ובמדרש אור  
 האפלה את דמכם לנפשותיכם אדרוש, זה התורג עצמו ואין לו חלק לעולם הבא. ובדוראי היה לפסוק כן  
 באיזה מדרש חז"ל, ולפנינו מקור הדברים להמאמר המפורסם המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם  
 הבא וחקרו למצוא המקור ולא מצאו, והמרי"ם בכתובות קנב. כ' להוכיח שם מג"פ שהמאבד עצמו לדעת אין לו  
 חלק לעוה"ב. ויש שרמזו להמשנה בחלק שאחיתופל [שאבד עצמו לדעת] אין לו חלק לעוה"ב, והר"ק כ'  
 ויד"ל פירשו, אם אדם יהרג עצמו שתהיה נפשו נענשת לעוה"ב, וברמב"ם פ"ב מהלכות רוצח היג את דמכם  
 לנפשותיכם אדרוש זה התורג עצמו, ועי' בפס' ומדרש הגדול זה התורג עצמו לדעת, ועי' פ"י הרמב"ן, ובחזקוני  
 כ' תשובה לאומרים אין גיהנם ואין גן עדן כלומר אף להתורג את עצמו הקב"ה דורש דמו ואימת אס' לאחור מיתה.  
 ועי' ספר חסידים סי' תתתרנ"א, וסי' שכ"ז וצד תנב, ובאע"ז דברים ל"ב, ל"ט, ורבים אומרים כי מזה הכתוב נלמוד חיי  
 העוה"ב כ"ו ואחרים אומרים מפסוק ואך את דמכם וגו' וכוונתו כנ"ל, ובס' סדרת הימים הביא ואם תאמר למה שאל  
 הרג עצמו חס ושלום, אלא שדאמר כבר נזקק בו חץ שנאמר ויאמר לנושא כליו שלוק חרבך ומותחתי כ"ו אחוני  
 השבץ פן יבואו הערלים ויתעורלו בי, ר"ל גמור מיתתי ולא כתיב והרגני או המיתני, פ"י בירושלמי שאל נתיירא  
 שלא יעביירוהו על דת יהודית, וכן נהגו לשחוט הי"דים בשעת הגזירות שלא יעביירוהו על דת יהודית, וברעבתי  
 כאן הביאו שני דעות בענין זה, בפ' דברי הבי"ה, ואמרו בב"ר יכול אפי' כחנני מישאל ועזריה ת"ל אך פירוש  
 יכול אפילו כמו אלו שמסרו עצמן לקדוש השם שלא יוכל לחבול בעצמו, אם הוא ירא שלא יוכל בעצמו לעמוד  
 בנסיון ת"ל אך, כי בשעת השמר יכול למסור עצמו למיתה ולהרגו עצמו, וכן בשאל בן קיש שאמר לנערו שלוק  
 חרבך ודקרני בה וגו' ת"ל אך, שאם ירא אדם שמא יעשו לו ייפוירין קשים שלא יוכל לסבול ולעמוד בנסיון  
 שיכול להתרג את עצמו, ומכאן מביאין ראייה אותן ששוחטין התינוק בשעת השמר, ויש שאוסרין ומפרשים כן  
 יכול כחנניה וחבריו שכבר נמסרו למיתה ת"ל אך אבל אינו יכול להתרג את עצמו, יכול כשאל שמסר עצמו  
 למיתה ת"ל אך פ"י שאינו יכול לחבול בעצמו כלל, ושאלו שלא ברשות חכמים עשה מהר"ש בר אברהם אסכונה  
 אונקלס, ועי' מה שהאריך בענין זה המאמר במס' אבות מגן אבות כ"ו, שהביא ארבעה האוסרים למסור עצמו  
 למיתה לפני משורת הדין, והעושה כן עבירה גדולה דכתיב אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, והוא מדרש זאת  
 דאדרבא שבת מרובה היא והביא מקדושין מ. עירובין כא. ועי' ש"ע יו"ד סי' קנ"ז ס"א, ובפערין ובפ"י הר"י מו"נא.